

ria --- tolràt tota fe e leyltat e-t farà ladre e fill de mençoneg(u)a» ('un mentider habitual'); «com diu Sent Johan, qui ha en hoy son frare, fill és de mort)» (que l'incunable reemplaça per *digne de mort*), *Dones*, caps. 225 i 207, f° 159r2 i 147r1 (A); recordo haver-ne trobats d'altres en l'obra de Llull, i en textos posteriors, fins a la valenciana Isabel de Villena, a fi del S. xv («devotes sors e filles de hobeidència»), cf. l'it. *figlio dell'ubbidienza* que cito en el DCEC. Si bé és veritat que més tard aquest paper es va destenyint progressivament, per ex. en el cas de *fill de flaqueza* que cita el diccionari Aguiló, i una mica menys sembla estar esborrat en un «eximpli» del S. xiv (del recull Aguiló, § 155, r, 145), on *fill de desobeidència* no es pot pendre precisament com la designació del fill sacrilleg, car el que interessa en la historietta és molt menys l'estat dels qui l'han engendrat que el fet d'haver el seu pare desobeït un consell.

S'ha pensat també —vegeu estudi més detingut en el DCEC— si hi havia calc semític en *fill de* en l'acc. 'nat en tal població, o tal país', que és peculiar de les llengües hispàniques: *AlcM* el documenta ja en un doc. mall. de 1598 («fills de la terra» = 'mallorquins'), i en tot cas això resta viu, general i amb sentit genuí en els millors escr. Renaix.: «Per ço dels fills de Grècia la somniosa pensa / lo veyca com montanya, tot coronat d'estels, / y ajupit, sens decaure, devall sa volta immensa, / servant ab ferma espatlla la màquina dels cels», *Atl.* (46); *fills de muntanya* 'muntanyencs' també en Verdager i en F. Soler: «Hi ha allí un noy, fill de montanya, / fadrí extern que no té un ral / ---» (*Jo. Flo.* 1879, 49).

En l'aspecte fonètic, bastaran dues indicacions. A l'Alta Ribagorça la forma indígena resta *fillo* amb *o* (plural *fills*) (Güel, Vilacarle, Grist, Benasc, 1957, 1965), conservació que no hem de pendre com a fruit d'una influència forana sinó com un cas d'arcaisme fonètic, com es veu pel fet que en aquestes mateixes localitats el plural masculí sona *fijs* i el femení *fijes* (Benasc, etc.): és, doncs, el resultat d'una peculiaritat dialectològica de naturalesa merament fonètica. La diferenciació ha fet que en els mots en *-iy-* sovint s'hagi conservat la *l*, particularment pel que fa a *fill*, *filla*, en zones del català oriental pertanyents a l'àrea d'aquest dialecte on *yl* sona *y*, molt menys a les Illes, on la pronúncia popular (almenys la més estesa) és a totes tres *fi*, *fià* (alguns mall. *fiij*):¹ per a detalls i proves, veg. *EntreDL* I, 44-5 i n.

DERIV.: *Fillet*, *filleta*; amb variant *fiet*, *-a*, a les Illes, i sentits sovint secundàries: men. «atlot petit, menor de sis anys, nin», «*fiet del cel*: un infantó recent nat i fins als dos o tres mesos», AFerrer-Ginart (*Rond. Men.*, 220); eiv. *fieta* «muñeca (juguete)» (Pz.-Cabr.); sovint usat (també *filla*) en vocatiu, com a exclamació o expressió de tracte benèvol: «li acosto l'es-cudella a la boca, y, ay *filleta!*, jo ho hagués fet abans: que encara no l'ha tinguda als llabis, ja ha fet una estremitut, y fora basca», EmVilanova (*Del meu tros*); «a taula són nou! —Nou?... ja cal que tinga un bon pis. —Nou, *filla*, nou: que menjan per vint», Noller

(*Pap.*, 10).

Fillar 'parir, quedar deslliurada una dona': en Muntaner l'ed. Bofarull porta «el dit loc d'Efeso --- del moniment --- de Sent Joan --- ix manna --- bona meravellósament --- si dona va en part e no pot *fillar*, que en bega ab vi; tantost és deliurada» (§ 206); i si bé les ed. Nicolau (*NCL* vii, 64.14), Casac. (vi, 35.31) i Soldevila porten *haver la criatura* en lloc de *fillar*, en aquest cas no és segur què és el que ve de Muntaner i què d'un copista, car *fillar* està assegurat per un altre text del S. xiv, el *Llibre de Tres*, per la mateixa estructura de la frase. *Fillada* 'prole, conjunt de fills': «salva-me-la, t'ho prego, pels nins que't diuen pare: / jo'ls gronxaria als braços, jo 'ls donaré 'ls pits meus; / mira qu'és, ay! un glavi per aqueix cor de mare / l'alletar la *fillada* de qui atuh-li 'ls seus», *Atl.* (160).

Fillastre [Llull]; «un hom havia un *fill* e un ~ en son alberc, e al *fill* donava pa de forment a menjar, e a son *fillastre* ne donava de ordi» (*Merav.*, Ag. II, 258); *filastre*, Reixac, 97.3, 200.12 (traduint *fillastre* de la *Queste* francesa); «*-stre, -stra*, fill, filla, del primer marit o muller: privignus, -na», OPou (*TbPu.*, 158).

Filló. Probablement maestr. *filloc* 'manyoc d'herba', cf. cast. *hijato* «retoño» i *fillol* infra. *Filloi* 'el qui té per padrí tal o tal persona'; ja en la *Peguesca* de Cerverí (c. 1270): «Bosombra si-t agrada, / fe que deus a tos *fillols*, / da-m una douç abraçada / e faré-t ---»: són els padrins els qui vetllen per la doctrina religiosa de llurs fillols, per tant «els deuen la *je*» i jocosament el trobador la tracta de padrina; «diu Huguo, *De sacraments*, li. II, 7.ª part, cap. 12, que-ls padrins són fermances per los *fillols* que han tengut al bapisme», *Lli. d'Ajustaments*, S. xv, DBal. Avui el mot es pronuncia *fiól* no solament a les Illes (eiv., PzCabr. «ahijado») i a l'habitual zona del cat. or. (Fluvià-Ripollès-curs del Llobregat) sinó també a Barcelona i resta del català oriental, a causa de la dissimilació davant la *-l*; hi fan excepció alguns rodals de l'Alt Llobregat, on la dissimilació es realitza en la forma *l-l > ž-l*: *la mēbā fižulētā* cap a Saldes-Bagà (Gresolet, 1936); en canvi *fiól* en cat. occidental (fins als Pirineus: Àreu i Tor de Vall Ferrera, 1932-3), ross. i valencià.

Accepcions secundàries: 'rebot', que és eivissenc («retoño», PzCabrero) i ja en OPou («los *fillols* o rebrots: adnata, adnascencia ---», *TbPu.*; Lacav.); també oc. ant. *filbol* té aquesta acc. (PDPF), i cf. supra *filloc*; també diuen *refillol* per 'rebot', especialment en el sentit figurat de 'cosa que reneix a la vida': «la desfeta d'aquestes viles romanes per la invasió bàrbara féu rebrotar més tard un seguit de poblats arrapats als camins de Tacsida, Rafalafena, Fadrell, etc., fins que, a la reconquesta, les muralles d'Arrufat ens clouen a tots com una pinya, al davant mateix del famós Graó, muralles que des d'ençà no ha passat cap centúria sense rebentar de tanta plenitud, creixent el *refillol* com gram en camp de molsa», escriu JBPorcar referint-se a la ciutat de CastPna. (*BSCC* xiv, 89); *refillola*; *refillolar*; *refillolada*.